

СХІД-ЗАХІД: ДИЛЕМА ЧИ ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО ВЕКТОРУ?

Ключові слова: вектор, український вибір, європейська держава, республіка, московське самодержавство.

В суспільно-політичній думці України впродовж останніх майже чотирьох століть набуває тієї чи іншої гостроти питання подальших орієнтацій та пріоритетів українського розвитку. При цьому наголошується на дилемі найбільш вірогідної орієнтації на Схід чи Захід. Майже до кінці ХХ ст. промосковські ідеологи нав'язували нашій громадськості тезу про “історичну” обумовленість потягу України в напрямку східного (євразійського) простору. Сьогодні такі твердження не витримують елементарної критики.

Етимологічно термін “проблема” (грец. πρόβλημα) означає складне питання, яке необхідно вивчити і вирішити, тоді як поняття “дилема” (грец. δίλεμμα) виражає проблему вибору між двома можливостями. Аналіз складових питання українського вибору показує, що існує постановка цього питання в заідеологізованій формі, яка неприйнятна для України. Це засвідчує зміст основних аспектів даного питання.

Історичний. Україна з найдавніших часів поставала як європейська держава, що водночас протидіяла східній стихії як деструктивному началу в політичній сфері. Цивілізація останніх чотирьох тисячоліть (від доби Трипілля) розвивалася як невід’ємна складова європейської спільноти. Це засвідчують античний і давньоруський період нашої історії, козацька доба і визвольні змагання ХХ ст. Насильницьки вилучена з європейського контексту в комуністичну добу, Україна сьогодні має відновити і закріпити свій європейський статус.

Етнічний. Територія України є прабатьківщиною слов’ян, які в II пол. I тис. н. е. почали розселення на Схід, Захід і Південь. Вона й сьогодні є державою, де існує єдина корінна нація, хоча за останні 800 років частину її території почав освоювати татарський народ. Решта етносів має свої історичні батьківщини за межами України, на території якої вони представлені лише фрагментарно і ніколи не справляли суттєвого впливу на історичний розвиток нашої землі.

Політичний. Україна належала і належить до демократичного типу держави, яка ніколи не мала жодної моделі абсолютизму і розвивалася переважно як республіка. Натомість московське самодержавство виступало як крайня форма східного деспотизму, що силою зброї й політико-ідеологічними засобами придушував демократичні тенденції в Україні.

Саме тому український націоналізм як провідна форма реалізації української ідеї протистоїть російському великодержавному шовінізму як ворогові української (та й російської) державності.

Економічний. Вже додержавницький період української історії засвідчує наявність тісних економічних зв'язків наших пращурів переважно з європейськими, а не азійськими ранньоетнічними утвореннями. Вписана в європейську систему господарювання, Україна знову ж таки нині має працювати над зміцненням цих зв'язків, обірваних у радянську добу.

Релігійний. Українцям завжди була властива глибока набожність, пов'язана не тільки з культовою практикою, але й моральними засадами, всім укладом економічного життя. Українське православ'я, прийняте з Візантії і модифіковане в Україні, було далеким за своєю глибиною сутністю від ідеологічних принципів одержавленої Російської церкви. І сьогодні боротьба за Київський патріархат є боротьбою за українську державність.

Культурницький. Український тип культури характеризується традиційно європейськими рисами, які набули своєї довершеності в козацьку добу. Високий освітній рівень українського народу в часи Середньовіччя показував глибокий потяг нашого народу до знань у найтяжкіші періоди його історії. Філософія серця є чисто українським явищем, яке базується на специфіці духовного складу українців, що є самобутнім явищем, яке набуло відповідного зафарбування під впливом європейської духовності.

Ментальницький. Для світоглядних принципів і духовних основ українців властиві такі риси, як відома толерантність, індивідуалізм, гуманізм, естетизм, гармонізація відносин “людина-природа”, палка любов до “матері-сирої землі”. Саме ці риси відзначали вже античні автори відносно стародавніх слов'ян як етносу, сформованого в межах України і близького до германців чи римлян, а не до східних етносів.

Отже, власне кажучи, в даній ситуації немає ні проблеми, ні дилеми. Вектор українського розвитку з необхідністю й неминучістю має бути спрямований на Європу. Водночас є політична заангажованість передусім промосковськи зорієнтованих політиків, деяких представників кланових структур в економіці та окремих працівників ЗМІ. Їхнє настійне прагнення “вписати” Україну в євразійський простір зумовлене українофобними тенденціями і прагненням закріпити колоніальний статут нашої держави.

За всіма даними, Україна генетично є невід'ємною складовою європейської спільноти і повинна лише закріпити свій статус юридично. Прискорена інтеграція в європейські політичні, економічні, військові й інші структури відповідає корінним інтересам нашого народу. Немає проблеми вибору між високорозвинутим демократичним Заходом і феодално-деспотичним Сходом. Прагнення зберегти рівнозначність векторів чи віддати перевагу східному спричинить лише відрив України від кращих здобутків світової цивілізації, негативно відіб'ється на вирішенні соціальних питань.

Звичайно, все це передбачає приведення у відповідність до європейських стандартів основних чинників, які характеризують державницький процес. Водночас Україна сама має вагомий здобутки в культурній сфері,

досвід розвитку демократичних інститутів ще з часів Русі й козацтва. Отже, її входження в єдину Європу сприятиме зміцненню християнської цивілізації, чого не можна в рівній мірі сказати щодо мусульманських претендентів. Розмови про те, що “в Європі нас не чекають” означають, що нас *саме таких* не чекають. Тому орієнтація на Захід повинна поєднуватися з прагненням бути гідними європейського вибору, а не сподіватись на допомогу Європи.

Keywords: vector, the Ukrainian choice, European country, republic, Moscow autocracy.

Мозговий, І.П. Схід-захід: дилема чи проблема українського вектору? [Текст] / І.П. Мозговий // Україна в контексті євроінтеграції : матеріали доповідей і виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, 1-3 грудня 2005 року. - Суми : СумДУ, 2005. - С. 109-111.